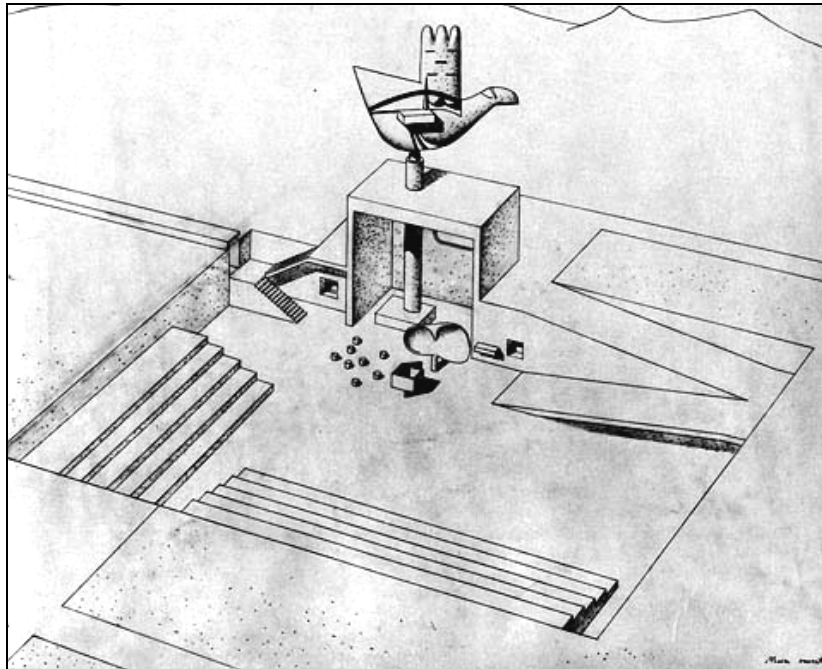

A nyitott tenyér¹ **Nietzsche-Le Corbusier motívumának néhány összefüggése**

Kedves Gyuri, Nietzsche művészetfelfogásának egyfajta meghosszabbított testetöltésére, a "kifejező erejű nietzscheanizmus" (Charles Jencks) három példáját hozod fel a *Le Corbusier szakrális épületei* című írásodban. Azt írod: "Le Corbusier tette a leghíresebbé vált építészeti gesztusokat a sekélyes, racionalista modernitás ellen. Gondolok itt mindenekelett a világhírű ronchamp-i kápolnára, a Lyon közelében fekvő, sokszor ismertetett dominikánus kolostor, a 'La Tourette'-re és a Punjab állam – egészében Corbusier tervezte – fővárosának, Chandigarh-nak a központjában emelt meghökkentő óriás szimbólumára: a 'nyitott tenyér'-re." Azt mondod, hogy ezek a közismerten eltökélt *ateista* rendkívül szuggesztív *szakrális* művei (ahogy írod, nem a Küng-i szellemben, miszerint a *sztenség* a *nihilizmus egyetlen valódi alternatívája*, hanem Nietzsche esztétikájának Heidegger szerinti ötödik tételével indirekten egyetértve: a művészet nagyobb érték, mint az igazság, s közöttük borzadályos a szakadék).

Beszámolsz arról, hogy az életművet vizsgáló kutatások során derült ki, hogy Le Corbusier ifjúkorában intenzíven dolgozta fel Friedrich Nietzsche *Also sprach Zarathustra* francia fordítását. Majd így folytatod: "Ismeretes, hogy a nyitott tenyér – ökölbe szorított kéz motíva az 'Im-ígyen szólott Zarathustrá'-ban számos helyen előfordul; a legkifejezőbb módon talán 'A tükröt hordó gyermek' című fejezetben, ahol azt mondja: *'Mert ez a legnehezebb: szeretetből marokra szorítani a kezet és ajándékozáskor [az idézett helyen: "ajándékozás közben"] megőrizni a szemérmét'* (Fordította: dr. Wildner Ödön). Ezt a részt a Le Corbusier-vel foglalkozó irodalomban többször idézik, és a kutatók arra a végkövetkeztetésre jutottak, hogy a nyitott tenyér motívum Chandigarh-ban kétségkívül Le Corbusier 'Zarathustra'-olvasmányaira vezethető vissza." Ugyanakkor az *Új szakralitás felé* című interjúban ismét jelentős hangsúllyal említed a "nyitott tenyér" motívumot, amellyel Le Corbusier "a hinduizmus lényegét akarta megmintázni", s amit "egyébként Le Corbusier halála után sok évvel, hosszú töprengés után építettek meg az indiaiak".

A példa különféle alkalmakkor, meghatározatlan ciklusokban, többször felmerült bennem, mint mágnesként vonzó, megvizsgálendő meditációs objektum. Különösen a tenyermotívum buddhista aspektusa, vagy helyesebben: a buddhista szimbolikus kéztartások (s. mudra) értelmezésnek lehetőségei és esélyei a Nietzsche-Le Corbusier-féle nyitott tenyér esetében – foglalkoztat. És mindennek személyes vetülete, ami egyelőre megmagyarázhatatlan. (Kísérletképpen: élményekkel elindított, de élményektől már nem függő tudatállapot elérésének nyugtázása egyetlen kézmozdulattal.)

¹ **The Open Hand** This giant hand in metal sheet rises 26 meters from a sunken french and rotates freely in the wind from a high concrete pedestal, conveying the symbolic message "Open to give, open to receive". Conspicuous by its scale, the Open Hand is the official emblem of the city. The design of this emblem as of the monument was conceived entirely by Le Corbusier. There is probably no city emblem in the world quite like this one. 'Open to give and open to receive' presumes an open mind. This notion as also the emblem, celebrates the give and take of ideas, as opposed to commemorating personalities.

Tisztában vagyok azzal, hogy a "nyitott tenyér" motívummal Nietzsche és Le Corbusier *nem* a buddhizmus lényegét akarta megmintázni, amint a ki nem próbált kereszténység (Chesterton) megmintázása fel sem merülhetett náluk. Ám mielőtt a buddhista szimbolikus kéztartás néhány jellemző formáját felvázolnám, nézzük meg, hogy a forrástanítások mit mondanak a kézről.

A Védák és a Védanta alapján a kézről

A szubjektum az Én-csináló **gúnákból** létesül

	szattva	radzsasz	tamasz
	világosság	mozgás	sötétség
	fehér	vörös	fekete
	fény	tűz	árnyék
	szellem	lélek	test
	pneüma	psyché	sarx
	spiritus	anima	corpus
	prána	tédzsasz	ódzsasz
	chi	shara	badkan
	vágy	harag	nem-tudás
	ÓM	AH	HUM
tanmátra:	hang	forma	íz
dzsánéndrija:	fül	szem	nyelv
karmindréja:	beszéd	láb	nemzőszerv
	érzés		illat
	bőr		orr
	kéz		ürítőszerv

manasz (kapuőr: Tudat, Elme)

öt durva elem: éter levegő tűz víz föld

Az őselvek túlsúlyra törekednek, amikor az egyensúly megbomlik: *örvénylés* kezdődik. A három őselv egyensúlyát a Tudat (Elme) képes elérni.

A kéz, az analógiatáblából kiderül, hogy a pneümához tartozik, a világosság az ő forrása. A kéz a *cselekvőerő* szerve, hogy alapvető eredetétől mégis eltávolodhat, s a sötétségre is képes, annak az oka, hogy a *manasz* (Tudat), a három őselvből fonódik és a három őselv a Tudaton át érvényesül. A sötétség a Tudaton keresztül irányíthatja a kezét.

A Hatha-jóga mondja, hogy a *prána* (pneüma) elsőbbsége irányítja a *tédzsaszt* és az *ódzsaszt*, ami testi szinten azt jelenti, hogy a légzés irányít. A nyitott tenyér nem más, mint pneüma (lélegzet, chi, szellem) kérése-gyűjtése. A fölfelé nyitott tenyér, mind a védikus, buddhista és taoista eredetű mai testenergia rendező technikákban nem más, mint energia-gyűjtés.

A **Mudra-jóga**, a Yantra-jóga egyik válfajának tekinthető, mert misztikus jelek (mudra = pecsét -- szimbolikus **kéz**- és testtartás) alkalmazásán alapszik. A yantrák, misztikus jelentőséggel bíró geometriai ábrák, szakavatott használatukkal, bensőséges kapcsolat létesíthető a magasabb erővel.

A hindu jóga az egyesülésre helyezi a hangsúlyt, az egyesülés aktusa a legmagasabb rendű Szellemmel (Ishvarával). A Mahajana buddhista jóga felfogása szerint a cél: a létforgás (Szamszára) minden megnyilvánulásának legyőzése, a tükörsima Tudaton túl a Nirvana elérése -- a szunnyata (kiüresítés) gyakorlásával.

A hindu jógában általában a kéz feszítetlen karral, lefordított tenyérrel a térden nyugszik. Ugyanakkor a buddhista meditációban a kezeinket lágyan az ölünkbe helyezük, a tenyereket felfelé fordítva egymásra fektetjük. A bal tenyérben pihen a jobb tenyér, s a hüvelykujjak finoman egymáshoz érnek. A kéztartásoknak nincsenek merev előírásai, de általában mégis ez a kettő a gyakori változat.

Mudrák:
buddhista szimbolikus kéztartások

Dhyāni Mudrá

2. Vitarka Mudrá

Dharmachakra Mudrá

4. Bhūmisparsha Mudrá

Abhaya Mudrá

6. Varada Mudrá

7. Uttarabodhi Mudrá

8. Mudrá of
Supreme Wisdom

9. Añjali Mudrá

10. Vajrapradama Mudrá

The ten most important mudrás

A nyitott tenyér – áldás előtt

A Bibliában a kezet kitárni, a nyitott tenyeret az ég felé fordítani, egyértelműen azt jelenti: Istent segítségül hívni, Istenhez kiáltani. A Zsoltárok könyvében ez áll:

*Hallgass meg, hogyha irgalmat esengve
feléd száll kiáltásom,
ha szentélyed felé **kezem** kitárom. (28,2)
Úgy fogadd ezt az imádságot,
mint tömjénillatot.*

Kezen magasba emelése

olyan legyen, mint esti áldozat. (141,2) (Farkasfalvy Dénes fordítása)

A Bibliában nagyon jelentős a kéz szerepe, kezdve a kéz megmosásától, amely a kultikus tisztaság követelménye, a kéz levágásán át (büntetésnél, harc után, áldozatként az üdvösségért), és a szimbolikus jelentésű kéztartásokig (például: az esküre emelkedő kéz). Ez utóbbin belül kiemelkedőek a jobb kézzel kapcsolatos értelmezések: a *jobb* a tekintély, a hatalom és a tisztelet jelképe; az igazak Krisztus jobbán állnak (Mt 25,33). Le Corbusier nyitott tenyere (legalábbis azon vázlat alapján, amelyet mint egyik változatot a tanulmányodhoz mellékeltem): *jobb* kéz, amely számomra három alapvető jelentést tartalmaz:

1. **ima** segítséget kérő, Isten arcát kereső (biblikus)
2. **pneüma-prána** gyűjtő és kozmikus üdvözlő (hindu-buddhista)
3. **eülogia** (áldás) és gyógyítás előtti mozzanatban lévő (buddhista-biblikus).

Azt írod, hogy Jencks említi, Le Corbusier számára a nyitott tenyér motívum önmaga odaadásának, az önfeláldozásnak, a hős dionüszoszi és krisztusi szenvedésnek felelt meg. Ha ez így van, akkor Le Corbusier magányos jobb keze egyedül, önmagában a bibliai levágott kezet idézi (Mt 5,30), amely az üdvért végzett *engesztelő áldozat (kipper)*. Tovább vizsgálódva elérkezhetünk oda, hogy a páratlan kéz feltételez és hív egy másik kezet, éppen a szemlélőjét, mégpedig egy közös imára, amely felajánlja a résztvevőknek az odaadást és önfeláldozást. Ilyen formán válik teljessé -- a nietzschei-le corbusieri szándékon túl -- a nyitott tenyér motívum jelentésének fokozatos dinamikája:

..... 0. **kipper** (engesztelő áldozat az üdvösségért) (biblikus).....

1. **ima** segítséget kérő (biblikus)
2. **pneüma-prána** gyűjtő (hindu-buddhista)
3. **eülogia** (áldás) és gyógyítás előtti (buddhista-biblikus)

A pontokhoz megerősítésként idézem Romano Guardini *Von heiligen zeichen*, magyarul *Örökmécs* címmel megjelent művét, amelyben azt mondja a kéz szimbolikus jelentéséről:

"Az arc után a kéz a legszemélyesebb része a tesnek. Mint a munka eszköze, mint támadó- és védőeszköz természetesen kemény és erős, de ugyanakkor igen finoman kiképzett, gazdagon tagolt is, és mozgékony, érzékeny idegek járják át. Ezért kiválóan alkalmas arra, hogy kifejezhessük vele saját lelkünket. De arra is jó, hogy segítségével másnak a lelkét fogjuk föl. Hiszen nem másnak a lelkét fogja-e föl az aki megragadja a feléje nyújtott kezet? Nem annak a lelke szól-e ebből a kézből minden bizalmával, örömeivel, igenlésével, fájdalomával? [...]"

Ha valaki *összeszedi magát s lelkében egyedül van Istennel*, akkor a két kéz szorosan egymásba *kulcsolódik* az egymásközé illesztett ujjak összeszorulnak, mintha a belső áramlásnak, amely szeretne kicsapni, most az egyik kézből a másikba kellene átömlenie, visszaáradnia a belsőbe, hogy minden ott bent maradjon Istennél. [...]

Előfordulhat az is, hogy a lélek nagy örömeiben vagy hálájában egészen megnyílik Isten előtt, hogy orgonaként minden regiszterét megnyitja s kiárad belső gazdagsága. Vagy a vágy feszíti a lelkét s azért kiált. Ilyenkor kitárjuk karjainkat és szétterjesztjük kezünket, hogy szabadjára engedjük a lélek áramát, vagy, hogy a lélek teljes egészében fölfoghassa azt, amire vágyik. [...]

...Isten azért adta nekünk, hogy 'lelkünket hordjuk benne'. [...]

...Tulajdonképpen nem is szól az ember szívesen ilyesméről. Valami belső szózat tiltakozik benne."

(Ford. dr Halamka György, Szent István Társulat, Bp. 1983.15-18.o.)

Végül: a nyitott tenyér abszolút szellemi potencialitás – az isteni valóságot hordozó látható jel: a Szent Szellem erőinek-ajándékainak kérője és hordozója. A nyitott tenyér az áldás előtti pillanat kéztartása, amely arra vár, hogy teli legyen...

Szeretettel köszöntelek:

Kőszegi Lajos